

2

Cyd-destun

Ym mis Ionawr 2019, roedd 19 o ddeiliaid contract wedi eu comisiynu gan Lywodraeth Cymru i gyflwyno dysgu yn y gwaith yng Nghymru. Erbyn mis Awst 2019, mae hyn wedi gostwng i 18 o ddeiliaid contract. Mae mwyafrif y darparwyr hyn yn gweithio mewn consortia neu'n defnyddio darparwyr hyfforddiant wedi'u hisgontractio. Mae tua 100 o ddarparwyr wedi'u hisgontractio yn cyflwyno dysgu yn y gwaith. Mae hyn yn debyg i fis Ionawr 2018. Mae'r wybodaeth gyhoeddedig ddiweddaraf yn dangos, yn 2017-2018, bod 63,120 o ddysgwyr wedi ymgymryd â rhaglenni dysgu yn y gwaith (Llywodraeth Cymru, 2019i, t.15). O'r rhain, cofrestrodd tua 20,515 ar brentisiaethau sylfaen lefel 2 a bron i 35,305 ar brentisiaethau lefel 3 neu brentisiaethau uwch lefel 4. Ymgwymerodd tua 7,300 o ddysgwyr â hyfforddiant arall, gan gynnwys rhaglenni hyfforddeiaeth a chyflogadwyedd lefel 1 (Llywodraeth Cymru, 2019i).

Rhwng mis Medi 2018 a mis Gorffennaf 2019, fe wnaethom arolygu dau ddarparwr dysgu yn y gwaith. Mae'r canfyddiadau o'r arolygiadau hyn wedi llywio'r adroddiad hwn.

Crynodebau sector: Dysgu yn y gwaith

Safonau

Mae safonau'n dda yn y ddau ddarparwr a arolygwyd eleni. Mae'r rhan fwyaf o ddysgwyr ar raglenni prentisiaeth yn datblygu ystod eang o fedrau galwedigaethol a gwybodaeth am theori sy'n gweddu'n agos i'w rolau gwaith. Gwnânt gysylltiadau defnyddiol a pherthnasol rhwng y theori y maent yn ei dysgu a'u rolau swydd. Mae'r rhan fwyaf ohonynt yn gwneud cynnydd cadarn ac maent yn cymhwyso eu medrau galwedigaethol yn hyderus yn eu gweithleoedd.

Mewn rhaglenni ymgysylltu hyfforddeiaeth, mae'r rhan fwyaf o ddysgwyr yn datblygu ystod dda o fedrau perthnasol ar gyfer cyflogadwyedd. Mae llawer o ddysgwyr hyfforddeiaeth yn gwella eu hyder a'u hunan-barch ac yn goresgyn rhwystrau sylweddol rhag dysgu a chyflogaeth.

Mae llawer o ddysgwyr prentisiaethau yn glir ynglŷn â'u cynnydd eu hunain ac yn defnyddio targedau perthnasol i ganolbwyntio eu hymdrechion a gwella'u gwaith. Fodd bynnag, mae ychydig o ddysgwyr yn dibynnu gormod ar gymorth gan eu haseswyr wrth osod targedau asesu neu'n cwblhau eu fframweithiau'n hwyrach na'r disgwyl.

Mae llawer o ddysgwyr yn gwneud cynnydd cadarnhaol wrth ddatblygu eu medrau llythrennedd, rhifedd a'u medrau digidol trwy ddefnyddio Pecyn Cymorth Sgiliau Hanfodol Cymru yn effeithiol. Mae ychydig o ddysgwyr yn ennill cymwysterau medrau hanfodol ar lefel uwch na'u gofynion fframwaith. Mae ychydig o siaradwyr Cymraeg yn dewis gwneud rhai asesiadau trwy gyfrwng y Gymraeg, er nad yw llawer o ddysgwyr yn cydnabod buddion y Gymraeg fel medr yn y gweithle.

Lles ac agweddau at ddysgu

Mae lles ac agweddau at ddysgu yn dda yn y ddau ddarparwr a arolygwyd eleni. Mae'r rhan fwyaf o ddysgwyr yn mwynhau eu dysgu, yn dangos etheg gwaith gadarnhaol, ac yn meithrin perthynas dda â'u hathrawon, eu haseswyr a'u cyflogwyr.

Mae llawer o ddysgwyr, yn cynnwys y rhai sy'n dechrau o sylfaen isel, yn gwella eu hyder, eu hunanymwybyddiaeth, eu gwydnwch a'u medrau cymdeithasol. Maent yn datblygu medrau dysgu a meddwl annibynnol ac yn defnyddio'r rhain yn dda, er enghraifft wrth ymgymryd â thasgau bob dydd yn y gweithle. Mae llawer ohonynt yn cydweithio â'i gilydd, yn rheoli eu hamser yn effeithiol ac yn gweithio'n dda dan bwysau. Maent yn barod i ateb cwestiynau ac ymateb i drafodaeth grŵp, er nad yw ychydig o ddysgwyr yn cyfrannu digon mewn un darparwr.

Mae llawer o ddysgwyr hyfforddeiaeth sy'n wynebu rhwystrau sylweddol rhag dysgu, fel problemau iechyd meddwl, anghenion addysgol arbennig neu fywydau cartref ansefydlog, yn sylwgar mewn dosbarthiadau ac yn cymryd rhan yn dda. Mae'r rhan fwyaf ohonynt yn mynychu'n rheolaidd, ond mewn un darparwr, nid yw lleiafrif o ddysgwyr yn mynychu'n rheolaidd neu nid ydynt yn cynnal presenoldeb trwy gydol y diwrnod.

Crynodebau sector: Dysgu yn y gwaith

Mewn dosbarthiadau hyfforddeiaeth ac mewn adolygiadau cynnydd, mae dysgwyr yn trafod buddion bwyta'n iach a dewisiadau cadarnhaol ynglŷn â ffordd o fyw. Er enghraifft, maent yn trafod buddion gweithgarwch corfforol, peryglon cyffuriau ac yfed gormod o alcohol. Mewn un darparwr, nid yw ychydig o ddysgwyr yn datblygu dealltwriaeth o radcaleiddio ac eithafiaeth.

Mae'r rhan fwyaf o ddysgwyr yn meddu ar ddealltwriaeth gadarn o iechyd a diogelwch yn y gweithle ac yn gwybod gyda phwy i gysylltu os bydd problemau, fel bwlio neu aflonyddwch, yn codi yn y gwaith, yn y ganolfan hyfforddi neu yn y coleg. Mae'r rhan fwyaf o ddysgwyr yn gwella'u dealltwriaeth o gydraddoldeb ac amrywiaeth. Maent yn deall sut i aros yn ddiogel ar-lein, ac mewn un darparwr, yn defnyddio ystod o adnoddau ar-lein arloesol i helpu gwella'u lles. Datblygodd y darparwr hwn amrywiaeth o 'apiau' defnyddiol i gael gwybodaeth ac arweiniad ar amrywiaeth o faterion diogelwch a diogelu.

Mae llawer o ddysgwyr yn cymryd rhan mewn prosiectau gwerth chweil a gweithgareddau elusennol, sy'n aml wedi eu cysylltu â'u llwybrau dysgu. Er enghraifft, mae dysgwyr gwallt a harddwch yn darparu triniaethau mewn cartrefi gofal, a dysgwyr adeiladu yn adeiladu cyfleusterau awyr agored mewn ysgol leol. Mae gweithgareddau eraill, fel gwirfoddoli mewn banciau bwyd, gweithio gyda'r digartref a thacluso mannau yn yr awyr agored, yn helpu dysgwyr i werthfawrogi cynaliadwyedd amgylcheddol a datblygu ymwybyddiaeth gymdeithasol.

Addysgu a phrofiadau dysgu

Mae addysgu a phrofiadau dysgu yn dda yn y ddau ddarparwr a arolygwyd eleni. Mae'r rhan fwyaf o athrawon ac aseswyr yn cyflwyno sesiynau cynlluniedig a strwythuredig sy'n datblygu gwybodaeth dysgwyr am theori, eu cymhwysedd technegol a'u medrau bywyd. Mae'r rhan fwyaf ohonynt yn meddu ar arbenigedd pwnc a phrofiad galwedigaethol perthnasol a chyfoes, y maent yn eu defnyddio'n dda i helpu dysgwyr i wneud cynnydd da mewn gwaith ymarferol a theori fel ei gilydd. Er enghraifft, mewn lletygarwch, mae asesydd yn helpu cogydd dan hyfforddiant i baratoi prydau bwyd cymhleth, ac mewn peirianeg electrodechnegol, mae asesydd arall yn defnyddio gwybodaeth gyfoes am reoliadau gosod gwifrau wrth drafod cynllun cynnal a chadw offer trydanol dysgwr.

Mae'r rhan fwyaf o athrawon sy'n cyflwyno rhaglenni ymgysylltu hyfforddeiaeth yn addasu eu haddysgu i ddiwallu anghenion dysgwyr. Er enghraifft, maent yn cynllunio cydbwysedd da rhwng theori a gweithgareddau awyr agored ymarferol ar gyfer dysgwyr sy'n cymryd rhan mewn cwrs paratoi milwrol. Mewn sesiynau i ffwrdd o'r gwaith, mae llawer o athrawon yn defnyddio adnoddau o ansawdd uchel i ennyn diddordeb dysgwyr a chreu sesiynau ysgogol. Er enghraifft, mewn un darparwr, maent yn defnyddio cyfrifiaduron llechen ac offer ar y we i greu cwisiau a thasgau rhyngweithiol, yn ogystal â defnyddio offer safon diwydiant, fel breichiau robotaid a thechnolegau dylunio â chymorth cyfrifiadur, i ddatblygu medrau galwedigaethol.

Mae llawer o athrawon ac aseswyr yn gosod disgwyliadau uchel ar gyfer dysgwyr ac yn defnyddio holi i ymestyn dealltwriaeth dysgwyr a'u herio i

Crynodebau sector: Dysgu yn y gwaith

fyfyrion ar eu dysgu. Mewn ychydig iawn o achosion, mae aseswyr yn gofyn cwestiynau sy'n rhy arweiniol neu mae athrawon yn caniatáu i un neu ddau o ddysgwyr gymryd yr awenau mewn trafodaethau, gan atal dysgwyr eraill rhag cyfrannu.

Mewn hyfforddiant yn y gwaith, mae bron pob un o'r aseswyr yn cynnal cysylltiad rheolaidd gyda dysgwyr. Defnyddiant gynlluniau dysgu unigol a chofnodion cyswllt mewn adolygiadau cynnydd i helpu dysgwyr i gynllunio'u cynnydd tuag at gyflawni eu nodau dysgu. Mewn ychydig o achosion, mae un darparwr yn gosod targedau sydd naill ai'n rhy generig neu'n canolbwyntio'n ormodol ar ddeilliannau asesu. O ganlyniad, mae dysgwyr yn aneglur ynglŷn â'r hyn y mae angen iddynt ei wneud i wella'u dysgu. Mewn ychydig iawn o achosion, mewn un darparwr, nid yw aseswyr yn gwneud yn siŵr bod cyflogwyr yn cael gwybod am gynnydd eu cyflogion yn llawn.

Mae gan ddarparwyr berthnasoedd sefydledig a chryf gydag ystod eang o gyflogwyr ac maent yn hynod ymatebol i ddyheadau dysgwyr, anghenion cyflogwyr a'r economi ranbarthol. Maent yn cyflwyno ystod eang o lwybrau galwedigaethol, fel gweithgynhyrchu uwch, iechyd a gofal cymdeithasol, marchnata digidol a choginio proffesiynol. Ar y rhan fwyaf o raglenni hyfforddi, mae dysgwyr yn cymryd rhan mewn gweithgareddau realistig neu efelychol yn gysylltiedig â gwaith. Mae darparwyr yn cynnig llwybrau dilyniant clir ar gyfer dysgwyr hyfforddeiaeth a rhwng rhaglenni prentisiaeth.

Mae'r rhan fwyaf o athrawon ac aseswyr yn annog dysgwyr i ddefnyddio Pecyn Cymorth Sgiliau Hanfodol Cymru i ddatblygu eu medrau llythrennedd, rhifedd a'u medrau digidol. Mewn ychydig o achosion, nid yw aseswyr yn manteisio ar gyfleoedd sy'n digwydd yn naturiol i ddatblygu'r medrau hyn trwy rolau swydd dysgwyr neu nid ydynt yn rhoi digon o adborth i ddysgwyr ar yr hyn y mae angen iddynt ei wneud i wella'u medrau llythrennedd neu rifedd.

Mae un darparwr yn cynnig dosbarthiadau Cymraeg defnyddiol sydd wedi'u teilwra yn unol ag anghenion galwedigaethol y dysgwyr, er enghraifft ar gyfer prentisiaid gweinyddu busnes mewn cyngor lleol. Fodd bynnag, ychydig o aseswyr yn unig sy'n annog dysgwyr i ddatblygu neu wella'u defnydd o'r Gymraeg fel medr yn y gweithle. At ei gilydd, er bod darparwyr yn cynnig dewis i ddysgwyr gael eu hasesu trwy gyfrwng y Gymraeg, nid yw digon o ddysgwyr sy'n siarad Cymraeg yn cwblhau asesiadau nac yn ymgymryd ag agweddau ar eu rhaglen trwy gyfrwng y Gymraeg.

Gofal, cymorth ac arweiniad

Mae gofal, cymorth ac arweiniad yn dda yn y ddau ddarparwr a arolygwyd eleni. Mae trefniadau'r darparwyr ar gyfer nodi dysgwyr sydd angen cymorth ychwanegol ar gyfer dysgu yn addas. Mae timau cymorth dysgu yn cynnig amrywiaeth o wasanaethau gwerthfawr i ddysgwyr, gan gynnwys cymorth dysgu, cwnsela, cyngor ac arweiniad. Mae darparwyr yn gweithio'n dda gydag asiantaethau allanol priodol i gynorthwyo dysgwyr sy'n wynebu heriau personol, ariannol neu heriau o ran iechyd. Mewn ychydig o achosion, caiff anghenion cymorth dysgu eu nodi'n rhy hwyr yn y rhaglen i alluogi dysgwyr i wneud cynnydd ar y cyflymdra y gallent.

Crynodebau sector: Dysgu yn y gwaith

Mae trefniadau cymorth darparwyr ar gyfer dysgwyr ar raglenni hyfforddeiaeth yn hynod effeithiol. Er enghraifft, mae darparwyr yn defnyddio swyddogion presenoldeb a lles a hyfforddwyr gwydnwch i ddarparu cymorth amserol a defnyddiol i ddysgwyr sydd mewn perygl o ymddieithrio o ddysgu. Mae darparwyr hefyd yn hyrwyddo ffyrdd iach o fyw ac yn cefnogi datblygiad personol yn dda. Mae trefniadau cymorth mewn ychydig o bartneriaid cyflenwi yn llai effeithiol oherwydd nad ydynt yn ymgysylltu'n dda â'r nifer cymharol fach o ddysgwyr prentisiaeth y mae angen cymorth ychwanegol arnynt.

Mae darparwyr yn llwyddiannus o ran darparu cyfleoedd i ddysgwyr gymryd rhan mewn ystod o weithgareddau cymunedol a chodi arian. Er enghraifft, adeiladodd un grŵp o ddysgwyr amgylchedd dysgu awyr agored ar gyfer ysgol leol gan ddefnyddio deunyddiau wedi'u cyfrannu gan eu cyflogwyr, a bu dysgwyr hyfforddeiaeth yn cyfweld â pherchnogion busnesau lleol ynglŷn â sut maent yn rhyngweithio â'u cymunedau.

Mae llawer o staff yn cefnogi dysgwyr yn dda i ddatblygu eu gwerthfawrogiad o faterion cydraddoldeb ac amrywiaeth allweddol. Er enghraifft, maent yn trafod cydraddoldeb, amrywiaeth, gwerthoedd goddefgarwch a pharch yn rheolaidd, yn ogystal ag annog dysgwyr i ddatblygu empathi a herio stereoteipiau.

Arweinyddiaeth a rheolaeth

Mae arweinyddiaeth a rheolaeth yn rhagorol mewn un darparwr a arolygwyd eleni, ac yn dda yn y llall. Mae uwch arweinwyr yn darparu cyfeiriad clir i staff a phartneriaid. Mewn un darparwr, caiff arweinyddiaeth ei harwain gan set sefydledig o ymddygiadau, ac yn y darparwr arall, mae arweinwyr wedi sefydlu diwylliant cefnogol a chadarnhaol sy'n hyrwyddo lles dysgwyr a staff yn dda.

Mae arweinwyr yn y ddau ddarparwr yn ymateb yn dda i flaenoriaethau rhanbarthol a chenedlaethol, er enghraifft trwy sicrhau twf mewn prentisiaethau uwch a phrentisiaethau gradd ac ym meysydd blaenoriaeth Llywodraeth Cymru. Mae'r ddau ddarparwr yn datblygu darpariaeth deilwredig ac ymatebol sy'n diwallu anghenion cyflogwyr ac o fudd i ddysgwyr. Mewn un darparwr, ceir cysylltiadau rhagorol a hynod effeithiol ag ystod eang o gyflogwyr.

Mae gan lywodraethwyr rôl bwysig mewn gosod blaenoriaethau strategol, ac maent yn wybodus am gryfderau darparwyr a'u meysydd i'w gwella. Mae darparwyr yn gwneud defnydd da iawn o ddata a thystiolaeth uniongyrchol fel rhan o brosesau monitro a gwella ansawdd. Caiff uwch arweinwyr, partneriaid a llywodraethwyr eu cynnwys yn llawn mewn hunanwerthuso. Mae darparwyr yn gwneud defnydd effeithiol o arolygon dysgwyr a chyflogwyr, gwiriadau diwydrwydd dyladwy, arsylwadau addysgu a dysgu, sesiynau rhannu arfer orau, a chyfarfodydd wyneb yn wyneb gyda phartneriaid cyflenwi i helpu llywio strategaethau gwella ansawdd. Mewn un darparwr, mae hunanwerthuso a chynllunio gwelliant wedi'i seilio'n ormodol ar berfformiad ychydig o bartneriaid cyflenwi mawr.

Coleg Cambria

Un o amcanion strategol Coleg Cambria yw darparu dysgu wedi'i arwain gan gyflogwyr. Mae'r darparwr yn datblygu llawer o gyfleoedd amrywiol i ymgysylltu â phob math o gyflogwyr, o ficrofusnesau i sefydliadau mawr rhyngwladol. Trwy feithrin partneriaethau hirhoedlog sydd o fudd i'r ddwy ochr, mae'n darparu cyfleoedd gwerthfawr i ddysgwyr ac yn cyfrannu at dwf economaidd ar gyfer y rhanbarth.

I gael mwy o wybodaeth, darllenwch ein **hastudiaeth achos**

Crynodebau sector: Dysgu yn y gwaith

Mae'r ddau ddarparwr yn defnyddio arfarniadau o berfformiad staff yn dda i gynllunio gweithgareddau datblygiad proffesiynol defnyddiol ar gyfer staff. Caiff sefydliadau partner fynediad priodol i raglenni hyfforddiant. Mewn un darparwr, mae bron pob un o'r aseswyr yn ymgymryd â lleoliadau galwedigaethol blynyddol hynod fuddiol, gan sicrhau bod eu harbenigedd yn gyfredol.

Mae darparwyr yn monitro perfformiad ariannol a chydymffurfio yn dda. Mae arweinwyr yn sicrhau buddsoddiad mewn ystod ddefnyddiol o ddatblygiadau cyfalaf sy'n caniatáu mynediad i ddysgwyr i adnoddau dysgu modern, o ansawdd da.

Gweithgarwch dilynol

Nid oes angen gweithgarwch dilynol ar y naill na'r llall o'r darparwyr a arolygwyd eleni. Eleni, cynhaliwyd gweithgareddau dilynol gyda thri darparwr. Bernir bod un darparwr wedi gwneud cynnydd digonol o leiaf o ran y materion allweddol ar gyfer gweithredu yn dilyn ymweliadau blaenorol gan Estyn, ac fe'i tynnwyd oddi ar y rhestr o ddarparwyr y mae angen iddynt gael eu monitro gan Estyn. Bernir bod dau ddarparwr arall wedi gwneud cynnydd digonol o ran yr argymhellion yn dilyn eu harolygiad diweddaraf gan Estyn, a thynnwyd eu henwau oddi ar y rhestr o ddarparwyr y mae angen iddynt gael eu hailarolygu.